

Załącznik
do Zarządzenia Nr 23/2023
Dyrektora Przedszkola Publicznego Nr 10
im. Jana Brzechwy w Radomiu
z dnia 20 grudnia 2023 r.

POLITYKA OCHRONY DZIECI PRZED KRZYWDZENIEM

Standardy Ochrony Małoletnich

Przedszkole Publiczne Nr 10 im. Jana Brzechwy w Radomiu

Radom 2023 rok

Spis treści

I.	Wprowadzenie.....	2
II.	Dotychczasowe działania, które przynosiły pozytywne efekty w ochronie dziecka przed przemocą.....	4
III.	Zasady bezpiecznej rekrutacji pracowników	6
IV.	Zasady bezpiecznej relacji personel – dziecko	7
V.	Zasady ochrony wizerunku i danych osobowych dzieci	10
VI.	Jak rozpoznać przemoc wobec dziecka?	11
VII.	Rozpoznawanie przemocy wobec dziecka z niepełnosprawnością oraz chorego przewlekłe	13
VIII.	Procedura działań podejmowanych na terenie przedszkola wobec rodziny niewydolnej opiekuńczo i wychowawczo	14
IX.	Procedura postępowania w przypadku otrzymania informacji o wykorzystywaniu seksualnym dziecka w środowisku rodzinnym	15
X.	Procedury interwencji w przypadku krzywdzenia dziecka	18
XI.	Procedura postępowania w przypadku krzywdzenia dziecka przez osobę ze środowiska rodzinnego	19
XII.	Procedura interwencji w sytuacji krzywdzenia dziecka w przedszkolu przez pracownika jednostki	20
XIII.	Procedura interwencji w sytuacji krzywdzenia dziecka w przedszkolu przez rówieśników	21
XIV.	Procedura „Niebieskie Karty”	22
XV.	Ważne telefony i adresy	24
XVI.	Monitoring stosowania Standardów Ochrony Małoletnich	25
ZAŁĄCZNIKI		
	Załącznik nr 1 – Karta interwencji	26
	Załącznik nr 2 – Oświadczenie o niekaralności i zobowiązaniu do przestrzegania podstawowych zasad ochrony dzieci	27
	Załącznik nr 3 – Załącznik nr 3 – Monitoring Standardów – ankieta	28
	Załącznik nr 4 – Oświadczenie pracownika	29

I. Wprowadzenie

Naczelną i niepodważalną zasadą wszystkich działań podejmowanych przez pracowników Przedszkola Publicznego Nr 10 im. Jana Brzechwy w Radomiu jest działanie dla dobra dziecka i w jego najlepszym interesie, poprzez wspieranie go w rozwoju i rozpoznawanie jego potrzeb. Niniejszy dokument skierowany jest do pracowników (pedagogicznych, niepedagogicznych, praktykantów, wolontariuszy, stażystów) oraz rodziców. Dokument ten został opracowany, aby zyskać poczucie pewności, że nasza jednostka zawsze będzie podejmowała wszelkie możliwe działania, aby zapobiegać krzywdzeniu dzieci.

Wewnętrzne procedury regulujące ochronę dziecka przed przemocą są zgodne z obowiązującymi w naszej jednostce dokumentami: Statutem Przedszkola Publicznego Nr 10 im. Jana Brzechwy w Radomiu, Polityką bezpieczeństwa przetwarzania danych osobowych oraz obowiązującymi przepisami prawa tj.:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.;
- Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ z dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991.120.526 ze zm.);
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 2230 ze zm.);
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 900 ze zm.);
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 984 ze zm.);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 ze zm.) oraz Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”;
- Ustawa z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 1304 ze zm.);
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 1359, z 2022 r. poz. 2140, z 2023 r. poz. 1606, 1615, 1843).

Dokument ten reguluje procedury ochrony dzieci przed krzywdzeniem, rozpoznawanie i reagowanie na niepokojące sytuacje w określony procedurami sposób postępowania.

Ileokroć w niniejszych procedurach jest mowa o:

- **krzywdzeniu dziecka** należy rozumieć - każde zamierzone lub niezamierzone działanie oraz zaniechanie działań ze strony rodzica/opiekuna, które ujemnie wpływa na rozwój fizyczny lub psychiczny dziecka. Krzywdzenie dzieci to też beczynność społeczeństwa lub instytucji, a także rezultat takiej beczynności, który ogranicza równe prawa dzieci i zakłóca ich optymalny rozwój. Można wyróżnić następujące wymiary zjawiska krzywdzenia dziecka:
  - **przemoc psychiczna** – przymus, groźby, obrażanie, wyzywanie, ocenianie, krytykowanie, straszenie, szantażowanie, krzyczenie, wyśmiewanie, lekceważenie,
  - **przemoc fizyczna** – szarpanie, kopanie, popychanie, policzkowanie, przypalanie papierosem, bicie ręką przy użyciu przedmiotów, klaps,

- **przemoc seksualna** – gwałt, wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych zachowań seksualnych,
- **przemoc ekonomiczna** – unikanie płacenia alimentów, zakazywanie członkowi rodziny pracy lub edukacji w celu zdobycia zatrudnienia, przywłaszczanie do swoich celów wspólnych środków na utrzymanie rodziny,
- **zaniedbanie** – głodzenie, niedostarczanie odpowiedniej ilości jedzenia, nieodpowiednia higiena lub jej brak, niezgłaszanie się z dzieckiem do lekarza (gdy tego wymaga), brak leczenia mimo zaleceń lekarzy, niedopilnowanie w kwestii edukacji, brak przejawiania zainteresowania, w jaki sposób dziecko spędza wolny czas, jakie ma zainteresowania, problemy oraz potrzeby,
- **alienacja rodzicielska** – ograniczenie kontaktu i izolowanie dziecka od drugiego rodzica, odcinanie drugiego rodzica od informacji dotyczących dziecka, wymazywanie drugiego rodzica z życia dziecka, niszczenie zdjęć i pamiątek, przedstawianie drugiego rodzica w złym świetle, zakazywanie dziecku swobodnego mówienia i wyrażania miłości do drugiego rodzica;
- **przemocy domowej** – należy przez to rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:
  - narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
  - naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
  - powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
  - ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
  - istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej;
- **pracownika przedszkola** – należy przez to rozumieć osobę zatrudnioną na podstawie umowy o pracę, mianowania powołania lub umowy cywilno-prawnej. Osoby pracujące w przedszkolu dzielą się na pracowników pedagogicznych i niepedagogicznych;
- **dziecku** – osoba przyjęta do przedszkola w toku postępowania rekrutacyjnego, po dopełnieniu wszelkich niezbędnych formalności przez rodziców;
- osobie odpowiedzialnej za Wewnętrzne procedury regulujące ochronę dzieci przed krzywdzeniem zwany również **koordynatorem** - to wyznaczony przez dyrektora pracownik, sprawujący nadzór nad realizacją wewnętrznych procedur ochrony dzieci przed przemocą;
- **Zespół interwencyjny** to powołany przez dyrektora w przypadku podejrzenia stosowania przemocy fizycznej lub psychicznej o dużym nasileniu oraz podejrzenia wykorzystania seksualnego. W skład zespołu wchodzi: dyrektor, psycholog, wychowawcy i inne osoby mające wiedzę na temat krzywdzenia dziecka.

II. Działania, które przynosiły pozytywne efekty w ochronie dziecka przed przemocą

Ochrona dzieci przed przemocą jest niezwykle ważnym zadaniem przedszkola i wiele działań przynosi pozytywne efekty w tej dziedzinie. Oto niektóre z dotychczasowych działań, które przyniosły pozytywne rezultaty w ochronie dzieci przed przemocą.

- **Edukacja i świadomość**
  - Programy edukacyjne dla personelu przedszkolnego, rodziców i dzieci na temat przemocy, jej negatywnych skutków i sposobów jej zapobiegania.
  - Warsztaty dla nauczycieli dotyczące rozpoznawania oznak przemocy i skutecznych sposobów jej zapobiegania.
- **Wdrażanie polityki przedszkola**
  - Wprowadzenie jasnych i skutecznych procedur przedszkolnych dotyczących przemocy, w tym procedur zgłaszania incydentów i reagowania na nie.
  - Określenie standardów postępowania w przypadku zachowań agresywnych.
- **Monitoring i nadzór**
  - Regularne obserwacje i oceny zachowań dzieci w przedszkolu w celu wykrywania potencjalnych problemów.
  - Monitorowanie pracy personelu pod kątem przestrzegania zasad bezpieczeństwa i zapobiegania przemocy.
- **Psycholog i doradztwo**
  - Dostęp do specjalistycznego wsparcia psychologicznego dla dzieci doświadczających przemocy lub agresji.
  - Doradztwo rodzicom, nauczycielom i dzieciom w zakresie radzenia sobie z trudnymi sytuacjami.
- **Zasada „zerowej tolerancji”**
  - Wdrożenie zasady „zerowej tolerancji” wobec przemocy i agresji, co oznacza, że na każdy incydent podejmowane są natychmiastowe działania, wszelkie incydenty są rozwiązywane.
- **Włączenie rodziców**
  - Aktywne zaangażowanie rodziców w życie przedszkola i edukację ich w zakresie przeciwdziałania przemocy.
  - Organizacja spotkań i warsztatów dla rodziców na temat znaczenia przyjaznego i bezpiecznego środowiska przedszkolnego.
- **Współpraca z lokalnymi władzami i organizacjami**
  - Współpraca z lokalnymi organami nadzoru edukacyjnego i innymi instytucjami, które mogą pomóc w zapewnieniu bezpieczeństwa dzieciom.

➤ **Kreowanie pozytywnego środowiska**

- Stworzenie atmosfery opartej na szacunku, współpracy i rozwiązywaniu konfliktów w sposób konstruktywny.
- Promowanie pozytywnych relacji między dziećmi i dorosłymi.

Wdrożenie tych działań przynosi pozytywne efekty w ochronie dzieci przed przemocą, wzmacnia ich bezpieczeństwo i rozwój. Skuteczność tych działań wymaga ciągłego monitorowania i dostosowywania procedur do zmieniających się potrzeb i sytuacji.

III. Zasady bezpiecznej rekrutacji pracowników

Przedszkole Publiczne Nr 10 im. Jana Brzechwy w Radomiu zatrudnia osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje do pracy z dziećmi. Aby sprawdzić powyższe, przedszkole podczas rekrutacji żąda następujących informacji:

- wykształcenie,
- kwalifikacje zawodowe,
- przebieg dotychczasowego zatrudnienia kandydata.

Przedszkole może prosić kandydata/kandydatkę o przedstawienie referencji od poprzedniego pracodawcy lub o podanie kontaktu do osoby, która takie referencje może wystawić. Podstawą dostarczenia referencji lub kontaktu do byłych pracodawców jest zgoda kandydata/kandydatki. Niepodanie takich danych w świetle obowiązujących przepisów nie powinno rodzić dla tej osoby negatywnych konsekwencji w postaci np. odmowy zatrudnienia wyłącznie w oparciu o tę podstawę.

Przed dopuszczeniem pracownika do wykonywania obowiązków związanych z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem małoletnich lub opieką nad nimi przedszkole jest zobowiązane sprawdzić w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym osobę zatrudnianą.

Wydruk z Rejestru przechowywany jest w aktach osobowych pracownika lub analogicznej dokumentacji dotyczącej wolontariusza/osoby zatrudnionej w oparciu o umowę cywilnoprawną.

Jednym z wymogów zatrudnienia nauczyciela jest tzw. niekaralność. Nauczyciel nie może być bowiem skazany prawomocnym wyrokiem sądu za umyślne:

- przestępstwo,
- przestępstwo skarbowe (art. 10 ust. 5 pkt 4 Karty Nauczyciela).

Z tego względu jeszcze przed zatrudnieniem dyrektor żąda od nauczyciela przedstawienia informacji o niekaralności z Krajowego Rejestru Karnego (art. 10 ust. 8a Karty Nauczyciela). Nie ma takiej konieczności jedynie wówczas, gdy nauczyciel jest ponownie zatrudniany w tej samej jednostce, a przerwa w zatrudnieniu nie przekroczyła 3 miesięcy. W przypadku niemożliwości przedstawienia informacji z KRRK zatrudniany nauczyciel zobowiązany jest do złożenia oświadczenia o niekaralności oraz toczących się postępowania przygotowawczych, sądowych i dyscyplinarnych.

Każdy przyjmowany pracownik do Przedszkola Publicznego Nr 10 im. Jana Brzechwy w Radomiu zostaje zapoznany z niniejszymi procedurami.

IV. Zasady bezpiecznej relacji personel – dziecko

Nadrzędnym celem wszelkich działań podejmowanych przez personel przedszkola jest promowanie dobra dziecka i jego najlepszego interesu. Personel traktuje każde dziecko z szacunkiem, dbając o jego godność oraz potrzeby. Absolutnie niedopuszczalne jest stosowanie przemocy w jakiegokolwiek formie wobec dziecka. Personel w pełni przestrzega obowiązującego prawa, wewnętrznych przepisów obowiązujących w przedszkolu oraz swoich kompetencji w celu osiągnięcia tych celów. Zasady tworzenia bezpiecznych relacji z dziećmi obowiązują wszystkich pracowników, stażystów oraz wolontariuszy i są potwierdzone przez podpisanie odpowiedniego oświadczenia.

Pracownicy Przedszkola Publicznego Nr 10 im. Jana Brzechwy w Radomiu zobowiązani są do utrzymywania profesjonalnej relacji z dziećmi. Należy za każdym razem rozważyć, czy reakcja, komunikat lub działanie wobec dziecka jest adekwatne do sytuacji, bezpieczne, uzasadnione i sprawiedliwe wobec innych dzieci.

Pracowniku! Działaj w sposób otwarty i przejrzysty dla innych, aby zminimalizować ryzyko błędnej interpretacji Twojego zachowania.

Gdy do przedszkola uczęszcza dziecko przewlekle chore, nauczyciel zobowiązany jest zapoznać się z pozyskanymi przez przedszkole informacjami na temat choroby dziecka oraz wynikających z niej ograniczeń w funkcjonowaniu. Nauczyciel zobowiązany jest wspólnie z innymi nauczycielami pracującymi z dzieckiem oraz ze specjalistami zatrudnionymi w przedszkolu dostosować formy pracy dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej do możliwości psychofizycznych tego dziecka.

Komunikacja z dziećmi

- W komunikacji z dziećmi zachowuj cierpliwość i szacunek.
- Słuchaj uważnie dzieci i udzielaj im odpowiedzi adekwatnych do ich wieku i danej sytuacji.
- Nie wolno Ci zawstydząć, upokarzać, lekceważyć i obrażać dziecka. Nie wolno Ci krzyczeć na dziecko. Podniesiony głos dopuszczalny jest wyłącznie w chwili, gdy zachowanie dziecka zagraża bezpieczeństwu tego dziecka lub innych dzieci. Głośno wypowiedziany przez nauczyciela komunikat ma na celu zatrzymanie dziecka przed dalszym niebezpiecznym zachowaniem.
- Nie wolno Ci ujawniać informacji wrażliwych dotyczących dziecka wobec osób nieuprawnionych, w tym wobec innych dzieci. Obejmuje to wizerunek dziecka, informacje o jego/jej sytuacji rodzinnej, ekonomicznej, medycznej, opiekuńczej i prawnej.
- Szanuj prawo dziecka do prywatności. Jeśli konieczne jest odstępianie od zasady poufności, aby chronić dziecko, wyjaśnij mu to najszybciej jak to możliwe.
- Nie wolno Ci zachowywać się w obecności dzieci w sposób niestosowny. Obejmuje to używanie wulgarnych słów, gestów i żartów, czynienie obraźliwych uwag, nawiązywanie w wypowiedziach do aktywności bądź atrakcyjności seksualnej oraz wykorzystywanie wobec dziecka relacji władzy lub przewagi fizycznej (zastraszanie, przymuszanie, groźby).

- Zapewnij dzieci, że jeśli czują się niekomfortowo w jakiejś sytuacji, wobec konkretnego zachowania czy słów, mogą o tym powiedzieć Tobie lub psychologowi i mogą oczekiwać odpowiedniej reakcji i/lub pomocy.

Kontakt fizyczny z dziećmi

Każde przemocowe działanie wobec dziecka jest niedopuszczalne. Istnieją jednak sytuacje, w których fizyczny kontakt z dzieckiem może być stosowny i spełnia zasady bezpiecznego kontaktu: jest odpowiedzią na potrzeby dziecka w danym momencie, uwzględnia wiek dziecka, etap rozwojowy, płeć, kontekst kulturowy i sytuacyjny. Nie można jednak wyznaczyć uniwersalnej stosowności każdego takiego kontaktu fizycznego, ponieważ zachowanie odpowiednie wobec jednego dziecka może być nieodpowiednie wobec innego. Kieruj się zawsze swoim profesjonalnym osądem, słuchając, obserwując i odnotowując reakcje dziecka, pytając je o zgodę na kontakt fizyczny (np. przytulenie) i zachowując świadomość, że nawet przy Twoich dobrych intencjach taki kontakt może być błędnie zinterpretowany przez dziecko lub osoby trzecie.

- Nie wolno Ci bić, szturchać, popychać ani w jakikolwiek sposób naruszać integralności fizycznej dziecka.
- Nigdy nie dotykaj dziecka w sposób, który może być uznany za nieprzyzwoity lub niestosowny.
- Zawsze bądź przygotowany na wyjaśnienie swoich działań.
- Nie angażuj się w takie aktywności jak łaskotanie, udawane walki z dziećmi czy brutalne zabawy fizyczne.
- Zachowaj szczególną ostrożność wobec dzieci, które doświadczyły nadużycia i krzywdzenia, w tym seksualnego, fizycznego bądź zaniedbania. Takie doświadczenia mogą czasem sprawić, że dziecko będzie dążyć do nawiązania niestosownych bądź nieadekwatnych fizycznych kontaktów z dorosłymi. W takich sytuacjach powinieneś reagować z wyczuciem, jednak stanowczo i pomóc dziecku zrozumieć znaczenie osobistych granic.
- Kontakt fizyczny z dzieckiem nigdy nie może być niejawny bądź ukrywany, wiązać się z jakąkolwiek gratyfikacją ani wynikać z relacji władzy. Jeśli będziesz świadkiem jakiegokolwiek z wyżej opisanych zachowań i/lub sytuacji ze strony innych dorosłych lub dzieci, zawsze poinformuj o tym osobę odpowiedzialną i/lub postąp zgodnie z obowiązującą procedurą interwencji.
- W sytuacjach wymagających czynności pielęgnacyjnych i higienicznych wobec dziecka, unikaj kontaktu fizycznego z dzieckiem innego niż niezbędny. Dotyczy to zwłaszcza pomagania dziecku w ubieraniu i rozbieraniu, jedzeniu, myciu, przewijaniu i w korzystaniu z toalety. Zadbaj o to, aby w każdej z czynności pielęgnacyjnych i higienicznych asystowała Ci inna osoba z przedszkola. Jeśli pielęgnacja i opieka higieniczna nad dziećmi należą do Twoich obowiązków, zostaniesz przeszkolony w tym kierunku.

Kontakty poza godzinami pracy

Co do zasady kontakt z dziećmi powinien odbywać się wyłącznie w godzinach pracy i dotyczyć celów edukacyjnych lub wychowawczych.

- Nie wolno Ci zapraszać dzieci do swojego miejsca zamieszkania ani spotykać się z nimi poza godzinami pracy.
- Jeśli zachodzi taka konieczność, właściwą formą komunikacji z dziećmi i ich rodzicami lub opiekunami poza godzinami pracy są kanały służbowe (e-mail, telefon służbowy).
- Jeśli zachodzi konieczność spotkania z dziećmi poza godzinami pracy, musisz poinformować o tym dyrekcję, a rodzice/opiekunowie prawni dzieci muszą wyrazić zgodę na taki kontakt.

*Polityka Ochrony Dzieci Przed Krzywdzeniem. Standardy Ochrony Małoletnich
w Przedszkolu Publicznym Nr 10 im. Jana Brzechwy w Radomiu*

- Utrzymywanie relacji towarzyskich lub rodzinnych (jeśli dzieci i rodzice/opiekunowie prawni dzieci są osobami bliskimi wobec pracownika) wymaga zachowania poufności wszystkich informacji dotyczących innych dzieci, ich rodziców oraz opiekunów.

V. Zasady ochrony wizerunku i danych osobowych dzieci

Przedszkole Publiczne Nr 10 im. Jana Brzechwy w Radomiu zapewnia najwyższe standardy ochrony danych osobowych dzieci zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Przedszkole, uznając prawo dziecka do prywatności i ochrony dóbr osobistych, zapewnia ochronę wizerunku dziecka.

W naszych działaniach kierujemy się odpowiedzialnością i rozważą w obec utrwalania, przetwarzania, używania i publikowania wizerunków dzieci. Dzielenie się zdjęciami i filmami z naszych aktywności służy celebrowaniu sukcesów dzieci, dokumentowaniu naszych działań i zawsze ma na uwadze bezpieczeństwo dzieci. Wykorzystujemy zdjęcia/nagrania pokazujące szeroki przekrój dzieci – chłopców i dziewczęta, dzieci w różnym wieku, o różnych uzdolnieniach, stopniu sprawności i reprezentujące różne grupy etniczne.

Przedszkole na początku każdego roku szkolnego uzyskuje pisemne zgody rodziców/opiekunów prawnych na robienie dzieciom zdjęć oraz publikowanie ich w mediach społecznościowych oraz stronie internetowej przedszkola. Rodzic ma prawo wycofać swoją zgodę w każdym momencie trwania roku szkolnego, bez wskazywania uzasadnienia swojej decyzji. Jeśli wizerunek dziecka stanowi jedynie szczegół całości takiej jak zgromadzenie, krajobraz, impreza publiczna, zgoda rodziców/opiekunów prawnych dziecka nie jest wymagana.

Jeśli dzieci, rodzice lub opiekunowie prawni nie wyrażą zgody na utrwalenie wizerunku dziecka, mamy obowiązek respektować ich decyzję. Z wyprzedzeniem ustalimy z rodzicami/opiekunami prawnymi i dziećmi, w jaki sposób osoba rejestrująca wydarzenie będzie mogła zidentyfikować dziecko, aby nie utrwałać jego wizerunku na zdjęciach indywidualnych i grupowych. Rozwiązanie, jakie przyjmujemy, nie będzie wykluczające dla dziecka, którego wizerunek nie powinien być rejestrowany.

VI. Jak rozpoznać przemoc wobec dziecka?

Występowanie pojedynczego symptomu nie zawsze mówi o tym, że dziecko doświadcza przemocy. Jeśli jednak symptom powtarza się, bądź występuje ich kilka równocześnie, z dużym prawdopodobieństwem możemy określić, że mamy do czynienia z krzywdzeniem dziecka.

Zareaguj, gdy:

- Dziecko jest często brudne, nieprzyjemnie pachnie;
- Dziecko kradnie jedzenie, pieniądze itp.;
- Dziecko żebrze;
- Dziecko jest głodne;
- Dziecko nie otrzymuje potrzebnej mu opieki medycznej, szczepień, okularów itp.;
- Dziecko ma widoczne obrażenia ciała (siniaki, poparzenia, ugryzienia, złamania kości itp.), których pochodzenie trudno jest wyjaśnić. Obrażenia są w różnej fazie gojenia;
- Podawane przez dziecko wyjaśnienia dotyczące obrażeń wydają się niewiarygodne, niemożliwe, niespójne itp. Dziecko często je zmienia;
- Dziecko nadmiernie zakrywa ciało, niestosownie do sytuacji i pogody;
- Dziecko boi się rodzica lub opiekuna, boi się przed powrotem do domu;
- Dziecko wzdyga się, kiedy podchodzi do niego osoba dorosła;
- Dziecko cierpi na powtarzające się dolegliwości somatyczne: bóle brzucha, głowy, mdłości itp.;
- Dziecko jest bierne, wycofane, uległe, przestraszone, depresyjne itp. lub zachowuje się agresywnie, buntuje się, samookalecza się itp.;
- Dziecko osiąga słabsze wyniki w edukacji w stosunku do swoich możliwości;
- Dziecko ucieka w świat wirtualny (gry komputerowe, Internet itp.);
- Dziecko nadmiernie szuka kontaktu z innym dorosłym (tzw. „lepkość” dziecka);
- Dziecko moczy i zanieczyszcza się bez powodu lub w konkretnych sytuacjach czy też na widok określonych osób;
- Dziecko ma otarcia naskórka, bolesność narządów płciowych i/lub odbytu;
- W pracach artystycznych, rozmowach, zachowaniu dziecka zaczynają dominować elementy/motywy seksualne;
- Dziecko ucieka z domu;
- Nastąpiła nagła i wyraźna zmiana zachowania dziecka;
- Dziecko mówi o przemocy, opowiada o sytuacjach, których doświadcza;
- Inne...

Zwróć uwagę, gdy:

Rodzik/opiekun prawny:

- podaje nieprzekonujące lub sprzeczne informacje, lub odmawia wyjaśnienia przyczyn obrażeń dziecka;
- nie utrzymuje kontaktów z osobami zainteresowanymi losem dziecka;
- mówi o dziecku w negatywny sposób, ciągle obwinia, poniża i strofuje dziecko (np.: używając określeń takich jak „idiota”, „gnojek”, „gówniarz”);

- poddaje dziecko surowej dyscyplinie lub jest nadopiekuńczy, lub zbyt pobłażliwy, lub odrzuca dziecko;
- nie interesuje się losem i problemami dziecka;
- często nie potrafi podać miejsca, w którym aktualnie przebywa dziecko;
- jest apatyczny, pogrążony w depresji;
- zachowuje się agresywnie;
- ma zaburzony kontakt z rzeczywistością np.: reaguje nieadekwatnie do sytuacji, wypowiada się niespójnie;
- nie ma świadomości lub neguje potrzeby dziecka;
- faworyzuje jedno z rodzeństwa;
- przekracza dopuszczalne granice w kontakcie fizycznym z dzieckiem (na przykład podczas zabawy);
- nadużywa alkoholu, narkotyków lub innych środków odurzających.

Jak rozmawiać z dzieckiem krzywdzonym?

Zadbaj o sprzyjające warunki rozmowy:

- Przyjmij pozycję ciała dostosowaną do pozycji dziecka – usiądź lub przykucnij;
- Używaj języka zrozumiałego dla dziecka;
- Okazuj dziecku szacunek, akceptację i empatyczne zrozumienie;
- Bądź cierpliwy – dziecko może zaprzeczać prawdzie;
- Nie naciskaj na dziecko – wyznanie całej prawdy może łączyć się z ogromnym lękiem;
- Unikaj naprowadzania dziecka na odpowiedzi, które chciałbyś usłyszeć;
- Okazuj zrozumienie, że nie łatwo jest mówić o trudnych sprawach, zwłaszcza jeśli dotyczą rodziny;
- Pochwal za odwagę podjęcia rozmowy tj. nie za treść rozmowy, lecz za to, że mówi;
- Bądź świadomy oznak zaniepokojenia dziecka o los rodziców – nie wypowiadaj przy nim negatywnych opinii o rodzicach;
- Nazwij przemoc – przemocą i pokaż dziecku, że nie jest winne tego, co zrobił dorosły;
- Wesprzyj dziecko – utwierdź w przekonaniu, że nie tylko je to spotkało, że wiele dzieci przeżywa podobne problemy;
- Wyjaśnij dziecku w przystępny sposób, co zamierzasz dalej robić. Pamiętaj, jak trudna jest sytuacja dziecka ze względu na:
  - wstyd,
  - poczucie winy,
  - strach przed ponownym skrzywdzeniem,
  - tajemnicę,
  - lojalność wobec sprawcy przemocy.

VII. Rozpoznawanie przemocy wobec dziecka z niepełnosprawnością oraz chorego przewlekłe

---

Zwracając uwagę na symptomy występujące u dziecka z niepełnosprawnością lub przewlekłe chorego, należy skupić się na trudnościach, jakie niesie ze sobą niepełnosprawność lub choroba, z którą zmagają się to dziecko. Należy zaznaczyć, że dziecko to – oprócz trudnych dla niego zmian biologicznych, powstałych na skutek niepełnosprawności lub choroby – odczuwa zmiany w samopoczuciu oraz boryka się z adaptacją do swego nowego statusu społecznego, czyli zarówno z własnym odbiorem sytuacji, jak i reakcją innych osób. Rozpoznanie przemocy stosowanej wobec dziecka z niepełnosprawnością lub chorego przewlekłe jest zadaniem skomplikowanym i to z wielu powodów.

- Świadczenie – w wielu sytuacjach ze względów środowiskowych świadkowie mogą mieć kłopot z dostępem do dziecka, a rodzice i opiekunowie, jeśli nawet stosują przemoc wobec niego, nadal pozostają najważniejszymi i często jedynymi opiekunami.
- Ślady – rozpoznanie śladów bywa skomplikowane na skutek trudności w ustaleniu ich pochodzenia.
- Objawy dodatkowo towarzyszące niepełnosprawności lub chorobie dziecka – objawy te mogą być podobne do objawów z obszaru niepełnosprawności lub choroby i dlatego bywają z nimi mylone. Przykładem takich objawów są zachowania lękowe dziecka, unikanie lub wycofywanie się z kontaktu.
Ważna jest analiza, z czego wynikają niewłaściwe zachowania opiekuna – czy są konsekwencją obciążeń, braku wiedzy, powielania wzorców czy innych przyczyn.
- Problemy w komunikacji – ujawnienie stosowania przemocy wobec dziecka może być utrudnione ze względu na jego izolację od innych dorosłych osób, ale także z powodu kłopotów w komunikowaniu się z nim, głównie ograniczeń w komunikacji werbalnej.

Ujawnienie przemocy przez dziecko jest bardzo trudnym emocjonalnie sposobem wyjścia z relacji ze sprawcą przemocy, wymaga bowiem odwagi i determinacji w warunkach, kiedy stanem naturalnym dla dziecka jest strach przed tym, co stanie się później. Dziecko pozostaje zazwyczaj w silnej zależności od rodziców, co szczególnie dotyczy dzieci z niepełnosprawnościami i przewlekłe chorych. Aby zdecydować się na ujawnienie przemocy, dziecko musi pokonać poczucie lojalności wobec rodzica krzywdzącego. Musi także zmierzyć się z ryzykiem i niebezpieczeństwem, że ujawnienie nie tylko nie przyniesie poprawy sytuacji w rodzinie, a wręcz ją pogorszy, powodując na przykład wściekłość sprawcy i eskalację zachowań przemocowych wobec dziecka.

WAŻNE!

- Dziecko, mówiąc o przemocy, nie podaje wszystkich informacji o swoich przeżyciach;
- Dziecku towarzyszy lęk o los rodzica, opiekuna i swój własny;
- Okoliczności ujawnienia są związane z odseparowaniem dziecka od osoby krzywdzącej – odległość równa się poczuciu bezpieczeństwa, bliskość oznacza lęk;
- Zniekształcenia w sposobie myślenia dziecka – poczucie winy i odpowiedzialności za doznawaną przemoc.

VIII. Procedura działań podejmowanych na terenie przedszkola wobec rodziny niewydolnej opiekuńczo i wychowawczo

---

- Nauczyciel lub inna osoba z kręgu dziecka mająca informacje na temat zaniedbań wychowawczych bądź problemów socjalnych w rodzinie dziecka zgłasza problem wychowawcy.
- Wychowawca, psycholog i dyrektor tworzą zespół „pomocowy”, obserwujący i diagnozujący sytuację dziecka.
- Wychowawca lub psycholog rozmawia z wychowankiem w celu dokonania diagnozy potrzeb dziecka.
- Wychowawca kontaktuje się z rodzicami/opiekunami prawnymi dziecka, zaprasza rodziców/opiekunów prawnych do przedszkola w celu przeprowadzenia rozmowy na temat sytuacji dziecka.
- W razie braku kontaktu z rodzicami/opiekunami prawnymi dziecka, wychowawca poszukuje innych dróg kontaktu z rodzicami/opiekunami prawnymi poprzez np. pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej, Policji.
- W sytuacji poważnych zaniedbań ze strony rodziców/opiekunów prawnych dyrektor występuje do Sądu Rodzinnego o rozeznanie sytuacji rodzinnej dziecka.
- Na spotkaniu z rodzicami/opiekunami prawnymi dziecka, wychowawca, psycholog i dyrektor przedstawiają ofertę pomocy pedagogicznej, psychologicznej, socjalnej bądź prawnej.
- Z każdego spotkania zespołu „pomocowego” z rodziną wychowanka sporządza się notatkę.
- Zespół „pomocowy” stara się włączyć do współpracy Ośrodek Pomocy Społecznej.
- Wychowawca utrzymuje stały kontakt z rodzicami/opiekunami prawnymi dziecka i dba, w miarę możliwości, o realizację wspólnych ustaleń.
- W sytuacji braku lub odmowy współpracy rodziców wychowanka, dyrektor występuje z wnioskiem do Sądu Rodzinnego.

IX. Procedura postępowania w przypadku otrzymania informacji o wykorzystywaniu seksualnym dziecka w środowisku rodzinnym

---

Rozumienie zjawiska wykorzystywania seksualnego dzieci

Wykorzystywanie seksualne dzieci jest formą przemocy przejawiającą się na różne sposoby i mającą kilka istotnych cech charakterystycznych, które trzeba zrozumieć, aby zapewnić dzieciom skuteczną ochronę i z powodzeniem zapobiegać wykorzystywaniu. Chociaż badacze proponują różne ujęcia problemu wykorzystywania, powszechnie akceptuje się definicję sformułowaną przez Światową Organizację Zdrowia (1999), która opisuje wykorzystywanie seksualne dzieci jako:

„Włączanie dziecka w aktywność seksualną, której nie jest ono w stanie w pełni zrozumieć i udzielić na nią świadomej zgody lub do której nie jest dojrzałe rozwojowo i na którą nie może się zgodzić w ważny prawnie sposób, albo która jest niezgodna z normami prawnymi lub obyczajowymi danego społeczeństwa. Z wykorzystaniem seksualnym mamy do czynienia, gdy taka aktywność wystąpi między dzieckiem a dorosłym lub innym dzieckiem, jeśli te osoby ze względu na wiek bądź stopień rozwoju pozostają w relacji opieki, zależności lub władzy, a celem takiej aktywności jest zaspokojenie potrzeb innej osoby.”

Symptomy wykorzystania seksualnego dzieci

Oznaki wykorzystywania seksualnego dzieci są bardzo **zróżnicowane** z czego wynika, że nie można mówić o zespole dziecka wykorzystywanego czy zbiorze objawów świadczących o wykorzystywaniu. Nie ma objawów, które pozwoliłyby jednoznacznie i z całkowitą pewnością rozpoznać przypadek wykorzystywania seksualnego dziecka. **Objawy w dużej mierze zależą od dziecka.** U niektórych dzieci pewne symptomy występują od samego początku, podczas gdy u innych mogą się one pojawić na późniejszym etapie życia, nawet długo po ustaniu wykorzystania. **Z tego powodu pracownicy przedszkola powinni pamiętać, że brak objawów nie oznacza, iż dziecko nie padło ofiarą wykorzystywania.**

Należy jednak zwrócić uwagę m.in. na powtarzające się infekcje dróg moczowych, trudności w chodzeniu lub siedzeniu, poplamione lub podarte ubranie (bez wiarygodnego wyjaśnienia), skarżenie się dziecka na ból, stan zapalny lub swędzenie okolic intymnych, ból przy oddawaniu moczu, urazy zewnętrznych narządów płciowych lub okolic odbytu.

Objawy wykorzystywania seksualnego dzieci występujące w sferze emocji i zachowania:

Lp.	Typ konsekwencji	Objawy
1.	Problemy emocjonalne	Lęki i fobie, nieufność, depresja, wysoki poziom niepokoju, niska samoocena, poczucie winy, wstyd, stygmatyzacja, objawy stresu pourazowego, koszmary senne, nawracające sny, nadmierna czujność, nasilona reakcja lękowa, problem z akceptacją własnego ciała, zachowania autodestrukcyjne, myśli lub próby samobójcze
2.	Problemy poznawcze	Problemy z koncentracją uwagi, słabe wyniki w edukacji
3.	Problemy w relacjach	Niewielu przyjaciół, mniej czasu na zabawę z rówieśnikami, izolacja, deficyt umiejętności społecznych
4.	Problemy funkcjonalne	Problem ze snem, zmiana nawyków związanych z jedzeniem, utrata kontroli nad zwieraczami: mimowolne moczenie się i zanieczyszczanie się kałem, dolegliwości somatyczne: bóle głowy lub brzucha, nadpobudliwość

Zapobieganie wykorzystaniu seksualnym i niegodziwemu traktowaniu dzieci w celach seksualnych

Przedszkole podejmuje niezbędne ustawiczne, wychowawcze i opiekuńcze środki zapobieżenia wszelkim formom wykorzystania seksualnego i niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych oraz w celu ochrony dzieci. Profilaktyka dotycząca zapobieganiu wykorzystywaniu seksualnym wdrażana jest od najmłodszych grup, poprzez wyposażenie dzieci w wiedzę pozwalającą na rozpoznawanie sytuacji niegodziwych. Realizacja programów profilaktycznych dostosowana jest do wieku i rozwoju dzieci uczęszczających do przedszkola.

Działania pracownika przedszkola w związku z podejrzeniem wykorzystywania seksualnego dziecka

- **Zapewnij dziecko, że mu wierzysz** – dziecko musi wiedzieć, że może liczyć na dorosłego, który mu wierzy i który udzieli mu pomocy. Osoba dorosła nie powinna osądzać tego, co mówi dziecko, ani oceniać jego wypowiedzi.
- **Zachowaj spokój** – jeśli Twój wyraz twarzy lub zachowanie zdradzą, że jesteś wstrząśnięty, rozgniewany, pełen odrazy czy wytrącony z równowagi, to dziecko może nie powiedzieć Ci wszystkiego na temat wykorzystywania, a nawet odwołać to, co powiedziało wcześniej.
- **Zadbaj o spokojne miejsce, w którym będziesz mógł porozmawiać z dzieckiem na osobności** – zadbaj o to, by rozmowa z dzieckiem odbyła się na osobności. Wyjaśnij mu, że musisz powiedzieć o tym, co od niego usłyszałeś, osobom, które pomogą mu poradzić sobie z sytuacją. W każdym wypadku poinformuj dziecko, że konieczne jest poinformowanie o wykorzystaniu osób, które zapewnią mu bezpieczeństwo.

- **Nie składaj obietnic, których nie możesz dotrzymać** – jeśli złożysz dziecku obietnicę, której nie będziesz mógł dotrzymać, dziecko uzna, że jesteś kolejnym dorosłym, któremu nie można ufać. Chociaż nauczyciel nie ma kompetencji i możliwości, by ochronić dziecko przed krzywdzeniem, może być osobą, która udzieli mu wsparcia, wywierając długotrwały korzystny wpływ na jego życie.
- **Nie osądzaj sprawcy ani tego, co zrobił** – jeśli zaczniesz krytykować sprawcę, dziecko może się za nim wstawić i zacząć bronić człowieka, którego w wielu wypadkach kocha. Kiedy dziecko zaczyna bronić sprawcy, często odwołuje to, co wcześniej powiedziało i nie mówi nikomu, jeśli sytuacja wykorzystywania się powtarza.
- **Natychmiast powiadom dyrektora** – zgłoszenie podejrzenia wykorzystania seksualnego dziecka to Twój prawny obowiązek.
- **Zachowaj dyskrecję** – zapewnij dziecko, że, zajmując się jego sprawą, zachowasz dyskrecję i że o jego sytuacji dowiedzą się tylko osoby, które mogą mu pomóc, a nie wszyscy w przedszkolu (nauczyciele lub inne dzieci). Dlatego bardzo ważna jest wiedza na temat tego, kogo i w jaki sposób należy powiadomić o sytuacji dziecka.
- **Powiedz dziecku, co się będzie działo** – przekaz dziecku jak najwięcej informacji na temat tego, co się wydarzy po ujawnieniu wykorzystywania. Być może nie będziesz umiał odpowiedzieć na wszystkie pytania. Bądź szczery. Jeśli nie znasz odpowiedzi na zadane pytanie, powiedz o tym dziecku.
- **Nie prowadź dochodzenia** – zostaw to specjalistom. Kiedy zgromadzisz informacje wystarczające do złożenia zawiadomienia o podejrzeniu wykorzystania seksualnego dziecka, nie zadawaj dziecku dalszych pytań. Zadawanie pytań może stwarzać problemy w późniejszym procesie dochodzenia policyjnego lub prokuratorskiego.
- **Zapewnij sobie wsparcie** – informacje ujawnione przez dziecko mogą wywołać u ciebie trudne emocje. Ważne, abyś nie musiał(a) radzić sobie z nimi sam(a). Pomocna może być rozmowa z psychologiem lub ze specjalistą zatrudnionym w przedszkolu czy w poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Jeśli dziecko nie ujawniło wykorzystywania seksualnego wprost, ale jego wypowiedzi lub zachowania budzą niepokój, że przeżywa trudności lub problemy, nauczyciele powinni się starać:

- zapewnić dzieciom przestrzeń do rozmowy o tym, że dzieci i dorośli mają problemy oraz że warto wtedy zwracać się o pomoc,
- stworzyć okazję do indywidualnej rozmowy o sprawach, które mogą martwić dziecko,
- zamiast narzucać dziecku rozmowę, należy budować z nim relację i dawać mu przestrzeń, tak by wiedziało, że kiedy tylko będzie tego potrzebować, może powiedzieć o swoich problemach i poprosić o pomoc,
- uważnie obserwować zmiany w funkcjonowaniu dziecka. Ważne, aby dyskretnie przyglądać się dziecku i obserwować potencjalne sygnały zagrożenia. Zalecana jest również komunikacja z innymi instytucjami mającymi kontakt z dzieckiem w celu wymiany informacji.

W przypadku podejrzenia, że dziecko jest wykorzystywane seksualnie, pracownik posiadający taką informację zobowiązany jest powiadomić dyrektora przedszkola, który powiadamia policję, prokuraturę.

X. Procedury interwencji w przypadku krzywdzenia dziecka

- W przypadku uzyskania przez pracownika informacji, że dziecko jest krzywdzone, pracownik ma obowiązek sporządzenia notatki służbowej i przekazania uzyskanej informacji do psychologa oraz dyrektora.
- Dyrektor wzywa rodziców/opiekunów dziecka, którego krzywdzenie podejrzewa i informuje ich o podejrzeniach.
- Dyrektor powinien sporządzić opis sytuacji przedszkolnej i rodzinnej dziecka na podstawie rozmów z dzieckiem, nauczycielami, psychologiem i rodzicami/opiekunami oraz plan pomocy dziecku.
- Plan pomocy dziecku powinien zawierać wskazania dotyczące:
  - podjęcia przez przedszkole działań w celu zapewnienia dziecku bezpieczeństwa, w tym zgłoszenie podejrzenia krzywdzenia do odpowiedniej instytucji,
  - wsparcia, jakie przedszkole zaoferuje dziecku,
  - skierowania dziecka do specjalistycznej placówki pomocy dziecku (jeśli istnieje taka potrzeba).

W przypadkach bardziej skomplikowanych dyrektor powołuje **Zespół interwencyjny**, w skład którego wchodzi: psycholog, wychowawcy, dyrektor, inni pracownicy mający wiedzę o krzywdzeniu dziecka.

- Zespół interwencyjny sporządza plan pomocy dziecku, spełniający wymogi określone wyżej, na podstawie opisu sporządzonego przez koordynatora lub dyrektora oraz innych informacji uzyskanych przez członków zespołu.
- Plan pomocy dziecku jest przedstawiany przez koordynatora lub dyrektora rodzicom/ prawnym opiekunom z zaleceniem współpracy przy jego realizacji.
- Koordynator lub dyrektor informuje rodziców/prawnych opiekunów o obowiązku przedszkola zgłoszenia podejrzenia krzywdzenia dziecka do odpowiedniej instytucji (prokuratura/policja lub sąd).
- Po poinformowaniu rodziców/prawnych opiekunów przez koordynatora lub dyrektora, zgodnie z punktem poprzedzającym, dyrektor składa zawiadomienie o podejrzeniu przestępstwa do prokuratury/policji lub wniosek o wgląd w sytuację rodziny do sądu.
- Z przebiegu interwencji sporządza się kartę interwencji. Kartę załącza się do akt osobowych dziecka. Wszyscy pracownicy przedszkola i inne osoby, które w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych podjęły informację o krzywdzeniu dziecka lub informacje z tym związane, są zobowiązane do zachowania tych informacji w tajemnicy wyłączając informacje przekazywane uprawnionym instytucjom w ramach działań interwencyjnych.

XI. Procedura postępowania w przypadku krzywdzenia dziecka przez osobę ze środowiska rodzinnego

---

- Pracownik podejrzewający krzywdzenie dziecka przez osobę ze środowiska rodzinnego zgłasza problem do psychologa i dyrektora.
- Dziecko zostało skrzywdzone: nastąpiła przemoc fizyczna, psychiczna lub dziecko było świadkiem przemocy w rodzinie, zostało zagrożone dobro dziecka, nastąpiło podejrzenie przestępstwa popełnionego na szkodę dziecka.
- Dyrektor powołuje zespół interwencyjny, który zapoznaje się z okolicznościami zdarzenia:
  - prowadzi rozmowę wyjaśniającą z dzieckiem podejrzanym o krzywdzenie w obecności psychologa,
  - prowadzi rozmowę z rodzicem/prawnym opiekunem (w przypadku przemocy domowej - z rodzicem/opiekunem niekrzywdzącym) w obecności psychologa,
  - przedstawia formy i okoliczności krzywdzenia,
  - informuje o zachowaniach lub wypowiedziach dziecka wskazujących na doświadczenie krzywdzenia,
  - omawia rolę rodzica/prawnego opiekuna w podejmowaniu interwencji (wspieranie dziecka) – proponuje wsparcie,
  - informuje o ustawowym obowiązku podjęcia interwencji prawnej – informuje o placówkach i instytucjach świadczących pomoc.
- W przypadku potwierdzenia podejrzenia, że fakt krzywdzenia miał miejsce, na wniosek dyrektora przedszkola, właściwy organ wszczyna postępowanie zmierzające do ustalenia planu pomocy dziecku (zapewnienie mu bezpieczeństwa, wsparcie go przez placówkę, ewentualnie skierowanie go do specjalistycznej placówki wsparcia).
- Należy ustalić z rodzicem kontrakt zawierający działania eliminujące nieodpowiednie zachowania oraz konsekwencje.
- Gdy zaplanowane działania nie przyniosą efektu należy uruchomić procedurę „**Niebieskiej Karty**”.
- Jeśli będą nieprzestrzegane ustalenia kontraktu lub niewłaściwe wykonywanie władzy rodzicielskiej, należy złożyć (równoległe lub niezależnie) wniosek do sądu rodzinnego o wgląd w sytuację dziecka /rodziny.
- Dyrektor przedszkola może również złożyć zawiadomienie na policję lub do prokuratury.
- Wszystkie czynności dokumentowane są protokołem, który składa się z wyjaśnień uczestników postępowania.

XII. Procedura interwencji w sytuacji krzywdzenia dziecka w przedszkolu przez pracownika jednostki

---

- Osoba podejrzewająca krzywdzenie dziecka przez pracownika w przedszkolu zgłasza problem dyrektorowi.
- Dyrektor zapoznaje się z okolicznościami zdarzenia, prowadzi rozmowę wyjaśniającą z pracownikiem przedszkola podejrzanym o krzywdzenie, dzieckiem /w obecności psychologa /, jego rodzicami lub prawnymi opiekunami.
- Odsuwa pracownika od bezpośredniej pracy z dziećmi do czasu wyjaśnienia zdarzenia.
- Wszystkie czynności dokumentowane są protokołem, który składa się z wyjaśnień uczestników postępowania.
- W przypadku, gdy doszło do naruszenia praw lub dobra dziecka przez nauczyciela, dyrektor ma 14 dni kalendarzowych na zawiadomienie o zdarzeniu rzecznika dyscyplinarnego. Termin ten liczy się od dnia powzięcia informacji o zdarzeniu.
- Zawiadomienie rzecznika dyscyplinarnego nie musi być pisemne, dozwolona jest także forma telefoniczna czy też elektroniczna. W treści takiego zawiadomienia warto szczegółowo opisać zdarzenie, na podstawie którego dyrektor wysnuł podejrzenie popełnienia przez nauczyciela przewinienia dyscyplinarnego.

XIII. Procedura interwencji w sytuacji krzywdzenia dziecka w przedszkolu przez rówieśników

---

- Osoba podejrzewająca krzywdzenie dziecka w przedszkolu przez rówieśników lub krzywdzone dziecko zgłasza problem do psychologa.
- Wychowawcy wraz z psychologiem powinni przeprowadzić rozmowę z osobą poszkodowaną oraz z dzieckiem/dziećmi oskarżonymi o krzywdzenie swojego kolegi/koleżanki.
- Po przeprowadzeniu takich rozmów wychowawcy wraz z psychologiem powinni opracować plan pomocowy dziecka – ofierze i dziecku – sprawcy.
- W przypadku bardziej skomplikowanym wychowawcy lub psycholog powinien zgłosić problem do dyrektora.
- Dyrektor powołuje zespół wychowawczy, w skład którego wchodzi: wychowawcy, psycholog, dyrektor oraz inni nauczyciele, pracownicy, którzy znają problem i mogą przyczynić się do jego rozwiązania.

XIV. Procedura „Niebieskie Karty”

Podmiotami zobowiązanymi do działania w ramach procedury „Niebieskie Karty” są przedstawiciele:

- jednostek pomocy społecznej,
- gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,
- Policji,
- oświaty,
- ochrony zdrowia.

Wymienione podmioty są uprawnione i zarazem zobowiązane do prowadzenia procedury „Niebieskie Karty” w każdym przypadku uzasadnionego podejrzenia zaistnienia przemocy w rodzinie.

Procedura „Niebieskie Karty” nakłada na przedszkole określone zadania w przypadku uzasadnionego podejrzenia o stosowanie wobec dziecka przemocy domowej, jeżeli np. dziecko:

- ma ślady przemocy fizycznej – ślady uderzeń, oparzeń, siniaki, rany, często zdarzające się opuchlizny, złamania, zwichnięcia itd.,
- ma ślady przemocy psychicznej – moczenie, nadmierna potliwość, bóle, zaburzenia mowy związane z napięciem nerwowym itd.,
- przejawia trudności w nawiązywaniu kontaktu, niską samoocenę, wycofanie, lęki, depresję, płaczliwość, zachowania destrukcyjne, agresję, apatię, nieufność, uzależnianie się od innych, zastraszenie, unikanie rozmów itd.,
- ma brudny strój, nieodpowiedni do pory roku, rozwój, wzrost i wagę nieadekwatne do wieku, nie korzysta z pomocy lekarza mimo przewlekłej choroby itd.

Procedurę „Niebieskie Karty” należy wszcząć na podstawie samego uzasadnionego podejrzenia zaistnienia przemocy domowej, chociażby nieopartego żadnymi dowodami (art. 9d ust. 4 ustawy), ale już dalsze prowadzenie procedury wymaga uzasadnionego podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny (art. 9d ust. 2 ustawy).

Pracownik, który zauważy niepokojące symptomy lub jest świadkiem krzywdzenia ma obowiązek reagować. W takim przypadku pracownik zobowiązany jest poinformować dyrektora, wychowawców oraz psychologa o zaistniałej sytuacji.

Procedura „Niebieskie Karty”

- „Niebieską Kartę” zakłada dyrektor, nauczyciel, psycholog, który stwierdza, że w rodzinie dziecka dochodzi do przemocy. (Decyzję o założeniu „Niebieskiej Karty” warto skonsultować z gronem pedagogicznym lub zespołem wychowawczym).
- Wszczęcie procedury następuje poprzez wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A” w obecności osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą domową.
- W przypadku podejrzenia stosowania przemocy domowej wobec dziecka, czynności podejmowane i realizowane w ramach procedury, przeprowadza się w obecności rodzica, opiekuna prawnego lub faktycznego. Jeżeli osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że

stosują przemoc domowa wobec dziecka są rodzice, opiekunowie prawni lub faktyczni, działania z udziałem dziecka przeprowadza się w obecności pełnoletniej osoby najbliższej.

- Działania z udziałem dziecka, co do którego istnieje podejrzenie, że jest dotknięte przemocą domową, powinny być prowadzone, w miarę możliwości, w obecności psychologa. Po wypełnieniu formularza „Niebieska Karta – A” osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą domową, przekazuje się formularz „Niebieska Karta –B”.
- W przypadku, gdy przemoc domowa dotyczy niepełnoletniego dziecka, formularz „Niebieska Karta – B” przekazuje się rodzicowi, opiekunowi prawnemu lub faktycznemu albo osobie, która zgłosiła podejrzenie stosowania przemocy domowej (formularza „Niebieska Karta – B” nie przekazuje się osobie, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc domową).
- Wypełniony formularz „Niebieska Karta – A” przedszkole przekazuje przewodniczącemu Zespołu interdyscyplinarnego do spraw przeciwdziałania przemocy w terminie nie później niż 7 dni od wszczęcia procedury.

XV. Ważne telefony i adresy

- **Telefon Zaufania** - 19 288 (linia dostępna od poniedziałku do piątku w godz. 20:00 - 08:00; w soboty, niedziele i święta - całodobowo);
- **Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”** – tel. 800 120 002 (linia dostępna 24 godziny na dobę i przez siedem dni w tygodniu) oraz e-mail: niebieskalinia@niebieskalinia.info;
- **Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” Instytutu Psychologii Zdrowia** – tel. (22) 668 70 00 oraz 116 123 (linia dostępna 24 godziny na dobę i przez siedem dni w tygodniu);
- **Fundacja Feminoteka** - Telefon przeciwwprzemocowy dla kobiet doświadczających przemocy (w tym kobiet transseksualnych) – tel. 888 88 33 88 (telefon czynny od poniedziałku do piątku w godz. 11 – 19);
- **Centrum Praw Kobiet** – tel. 800 107 777 (telefon interwencyjny czynny całą dobę; po połączeniu należy wybrać 1 i potem 3);
- **Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę** – Telefon zaufania dla dzieci i młodzieży – tel. 116 111 (linia dostępna 24 godziny na dobę i przez siedem dni w tygodniu) oraz Telefon dla rodziców i nauczycieli, którzy potrzebują wsparcia i informacji w zakresie przeciwdziałania i pomocy psychologicznej dzieciom przeżywającym kłopoty i trudności takie jak: agresja i przemoc w szkole – tel. 800 100 100 (linia czynna od poniedziałku do piątku, w godz. 12 – 15);
- **Dziecięcy Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka** – tel. 800 12 12 12 (linia dostępna 24 godziny na dobę i przez siedem dni w tygodniu);
- **Anonimowa Policyjna Linia Specjalna „Zatrzymaj Przemoc”** – tel. 800 120 148 – (bezpłatna linia dostępna 24 godziny na dobę i przez siedem dni w tygodniu);
- **Linia wsparcia psychologicznego Polskiego Czerwonego Krzyża** – tel. (22) 230 22 07 (linia dostępna od poniedziałku do piątku w godz. 16 – 20);
- **Bezpłatna aplikacja mobilna „Twój parasol”** – <https://twojparasol.com/>.

XVI. Monitoring stosowania Standardów Ochrony Małoletnich

Dyrektor Przedszkola Publicznego Nr 10 im. Jana Brzechwy w Radomiu **wyznacza psychologa** jako osobę odpowiedzialną za Standardy Ochrony Małoletnich. Do obowiązków wyżej wymienionej osoby należy:

- monitorowanie realizacji Standardów,
- reagowanie na sygnały naruszenia niniejszych Standardów,
- prowadzenie rejestru zgłoszeń,
- proponowanie zmian z niniejszych Standardach.

Osoba, o której mowa w niniejszym rozdziale zobowiązana jest przeprowadzać raz w roku ankietę monitorującą poziom realizacji wewnętrznych procedur ochrony dzieci przed krzywdzeniem. Pracownicy przedszkola mogą proponować zmiany w procedurach oraz wskazywać naruszenia procedur. Psycholog dokonuje opracowania wypełnionych przez pracowników ankiet. Sporządza na tej podstawie raport z monitoringu, który następnie przekazuje dyrektorowi.

Dyrektor Przedszkola Publicznego Nr 10 im. Jana Brzechwy w Radomiu w razie potrzeby wprowadza do Standardów niezbędne zmiany i ogłasza pracownikom nowe brzmienie. Podczas zebrań rady pedagogicznej dyrektor oraz psycholog przypominają pracownikom o obowiązujących w przedszkolu procedurach oraz zasadach.

Załącznik nr 1 – Karta interwencji

1. Imię i nazwisko dziecka		
2. Przyczyny interwencji (forma krzywdzenia)		
3. Osoba zawiadamiająca o podejrzeniu krzywdzenia		
4. Opis działań podjętych przez psychologa/ nauczyciela	Data	Działanie
5. Spotkanie z opiekunami dziecka	Data	Opis spotkania
6. Forma podjętej interwencji (zakreślić właściwe)	<ul style="list-style-type: none"> • Zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa • Wniosek o wgląd w sytuację dziecka/rodziny • Inny rodzaj interwencji. Jaki? 	
7. Dane dotyczące interwencji (nazwa organu, do którego zgłoszono interwencję) i data interwencji		
8. Wyniki interwencji: działania organów wymiaru sprawiedliwości, jeśli przedszkole uzyskało informację o wynikach/ działania jednostki/ działania rodziców	Data	Działanie

Załącznik nr 2 – Oświadczenie o niekaralności i zobowiązaniu do przestrzegania podstawowych zasad ochrony dzieci

---

.....
(Miejscowość, data)

Ja, ...
PESEL ..... oświadczam, że nie byłam/em skazana/y
za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, i przestępstwa z użyciem
przemocy na szkodę małoletniego i nie toczy się przeciwko mnie żadne postępowania karne
ani dyscyplinarne w tym zakresie.

Ponadto oświadczam, że zapoznałam/em się z zasadami ochrony dzieci obowiązującymi
w Przedszkolu Publicznym Nr 10 im. Jana Brzechwy w Radomiu i zobowiązuje się do ich
przestrzegania.

.....
(Podpis)

Załącznik nr 3 – Monitoring Standardów – ankieta

	Tak	Nie
Czy znasz Standardy ochrony dzieci przed krzywdzeniem obowiązujące w Przedszkolu Publicznym Nr 10 im. Jana Brzechwy w Radomiu?		
Czy znasz treść dokumentu Polityka Ochrony Dzieci Przed Krzywdzeniem, obowiązującego w Przedszkolu Publicznym Nr 10 im. Jana Brzechwy w Radomiu?		
Czy potrafisz rozpoznawać symptomy krzywdzenia dzieci?		
Czy wiesz, jak reagować na symptomy krzywdzenia dzieci?		
Czy zdarzyło Ci się zaobserwować naruszenie zasad zawartych w wewnętrznych procedurach ochrony dzieci przed krzywdzeniem przez innego pracownika przedszkola?		
Jeśli tak – jakie zasady zostały naruszone? (odpowiedź opisowa)		
Czy podjąłeś/ podjęłaś jakieś działania? Jeśli tak – jakie, jeśli nie – dlaczego? (odpowiedź opisowa)		
Czy masz jakieś uwagi/ poprawki/ sugestie dotyczące Polityki Ochrony Dzieci Przed Krzywdzeniem? (odpowiedź opisowa)		

Załącznik nr 4 – Oświadczenie pracownika

Wzór

Oświadczenie pracownika Przedszkola Publicznego Nr 10 im. Jana Brzechwy w Radomiu o zapoznaniu się z Polityką Ochrony Dzieci Przed Krzywdzeniem

.....
(imię i nazwisko)

....., dnia .....

.....
(stanowisko)

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisana/y oświadczam, że zapoznałam/em się z Polityką Ochrony Dzieci Przed Krzywdzeniem i Standardami Ochrony Małoletnich, obowiązującymi w Przedszkolu Publicznym Nr 10 im. Jana Brzechwy w Radomiu i przyjmuję je do realizacji.

.....
(czytelny podpis)